

Plenum

Torsdag 27.9.2018 kl. 16.00—18.29

2.1. Muntlig fråga om lagstiftningen gällande företagsansvar (Antti Rinne sd)

Muntligt spörsmål MFT 143/2018 rd

Muntlig frågestund

Talman Paula Risikko: Ledamot Rinne ställer den första frågan. Varsågod.

Debatt

16.01 **Antti Rinne sd:** Arvoisa puhemies! Yli 70 yritystä, kansalaisjärjestöä ja ammattiliittoa vaatii Suomeen ihmisoikeuksia koskevaa yritysvastuulakia. #ykkösketjuun-kampanjan tavoitteleva laki velvoittaisi yritykset selvittämään ihmisoikeusvaikutuksensa sekä välttämään ja vähentämään mahdollisia kielteisiä vaikutuksia. Lain lähtökohta olisi se, että ihmisoikeudet eivät ole kaupan ja vastuuttomuus ei ole kilpailuetu. Tämä on todella tärkeä kampanja, pääministeri Sipilä. Se muistuttaa meitä päättäjiä siitä, että Suomi on kansainvälisessä vertailussa jäämässä jälkeen yritysvastuulainsäädännöstä. Ranskassa, Sveitsissä ja Alankomaissa on jo lähdetty säätämään yrityksille sitovaa ihmisoikeuksia koskevaa huolellisuusvelvoitetta. SDP on päättänyt liittyä Ykkösketjuun-kampanjaan. Pääministeri Sipilä: voiko johtamanne hallitus sitoutua #ykkösketjuun-kampanjan tavoitteisiin?

16.02 **Pääministeri Juha Sipilä** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Lintilä, jonka vastuulle tämä kuuluu, ei ole paikalla, mutta voin yleisesti vastata näin, että ilman muuta yritysvastuuasiat ovat tärkeitä. Me olemme valtionyhtiössä edistäneet sitä, tehneet uuden ohjeistuksen, esimerkiksi verojalanjälki pitää raportoida läpinäkyvästi, samoin kuin kestävän kehityksen asiat ja niin edes päin. Tätä aihepiiriä pidän erinomaisen tärkeänä.

Toinen asia, joka vaatii huolellisen mietinnän, on se, mitä osia noista ehdotuksista kannattaa olla pakottavassa lainsäädännössä ja mitä osia niistä kannattaa olla yritysten oman tahdon varassa sillä tavalla, että niistä syntyy myöskin kilpailuetuja, jotka rohkeasti menevät siihen suuntaan kuin, edustaja Rinne, kuvailitte.

Puhemies Paula Risikko: Pyydän nyt niitä edustajia, jotka haluavat esittää lisäkysymyksiä tästä aiheesta, ilmoittautumaan painamalla V-painiketta ja nousemalla seisomaan. — Edustaja Rinne jatkaa.

16.03 **Antti Rinne sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pääministeri Sipilä, tuon kampanjan tavoitteena on, että kaikki yritykset noudattavat ihmisoikeuksia. Juha Beurling, Kuluttajaliiton pääsihteeri, on todennut, että kukaan ei halua ostopäätöksillään tietoisesti tukea vastuutonta yritystoimintaa, mutta vastuuväittämien viidakossa seikkaileva ku-

Punkt i protokollet PR 91/2018 rd

luttaja on voimaton. Kuluttajat haluavat luottaa siihen, että ostettujen tuotteiden taustalla ei ole lapsityövoimaa, pakkotyötä tai muita ihmisoikeusloukkauksia. Kotipizza Group on mukana tässä kampanjassa, ja yrityksen toimitusjohtaja Tommi Tervanen toteaa: ”Monet yritykset noudattavat jo nyt ihmisoikeusperiaatteita. Hankintaketjun läpinäkyvyys ja vastuullisuus on sekä asiakkaiden että tavarantoimittajan etu. Meillä ei ole mitään salattavaa, eikä pitäisi olla millään muullakaan suomalaisella yrityksellä.” Arvoisa pääministeri, minä olen vieraillut viimeisten kuukausien aikana useissa yrityksissä ympäri Suomea, ja viesti sieltä on selvä: vastuuttomuus ei saa olla kilpailuetu. Pääministeri Sipilä, SDP on mukana kampanjassa, onko hallitus mukana?

16.04 Pääministeri Juha Sipilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä lainsäädäntö kuuluu edelleenkin ministeri Lintilän vastuualueelle. Tehdäänkö sillä tavalla, että odotetaan, [Antti Rinne: Mikä on pääministerin kanta tähän?] että ministeri Lintilä on täällä. Kuten totesin, niin yleisellä tasolla tämä on sellainen asia, jota mielelläni edistän. Se on selvä asia, että ihmisoikeuskysymykset eivät missään tapauksessa vastuuttomana voi olla kilpailuetu. Sehän on kaikille meille selvää.

Puhemies Paula Risikko: Otetaan tähän muutama kysymys. Seuraava lisäkysymys edustaja Ojala-Niemelä.

16.04 Johanna Ojala-Niemelä sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tällä vaalikaudella on nähty, kuinka hallitus on moukaroanut oikein urakalla työntekijöitten suojaksi tehtyä lainsäädäntöä. Oikein lekaa pienempää työkalua ei ole löytynyt. Ensin säädettiin aktiivimallista, joka on epäoikeudenmukainen, koska palvelujen määrä vaihtelee suuresti paikkakunnittain ja eri puolilla Suomea on hyvin erilaiset mahdollisuudet saada lyhytkestoisia töitä. Varsinkin meillä syrjäseuduilla aktiivimalli ei aktivoi, vain rankaisee työn puutteesta. Kehysriihessä linja jatkui, ja hallitus päätti heikentää irtisanomissuojaa alle 20 hengen yrityksissä. Kysynkin teiltä, ministeri Lindström: Miksi olette hylänneet kolmikantaisen valmistelun? Miksi laitoitte palkansaajat eriarvoiseen asemaan yrityksen koon perusteella?

16.05 Työministeri Jari Lindström (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ihan totta, aktiivimalli on tämän hallituksen aikaansaannos, mutta niin on moni muukin päätös. Ja kun te sanoitte, että ollaan moukaroitu, niin viime budjettiriihessä tehtiin iso pino päätöksiä, jotka ovat palkansaajalle ja työttömälle etu. Ne auttavat häntä työllistymään.

Jos otan yhden asian: me muun muassa nostimme sataprosenttisen palkkatuen kiintiön 4 000:een, me teimme palkkatukeen muita täsmentäviä toimenpiteitä ja kaikkein isoimpana olemme nostaneet tämän työkykyongelmien tunnistamisen ja yksilöllisten työkykyprosessien kehittämisen sillä lailla esille, että tämä tulee olemaan ihan varmasti sekä tämän hallituksen että seuraavan hallituksen tärkeitä hankkeita, joita pitää edistää.

On totta, että hallitus on tehnyt tiukennuksia, mutta on myös tehty paljon parannuksia, joten tuo on aika yksisilmäinen väite sanoa, että ollaan pelkästään moukaroitu. [Ben Zyskiewicz: Mites on käynyt työllisyyden?]

16.06 Jukka Gustafsson sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kysymykseni on periaatteellinen ja sopii herra pääministerille hyvin.

Punkt i protokollet PR 91/2018 rd

Kaikki me muistamme, miten pääministeri Katainen aikanaan tilasi professoreilta Castells ja Himanen selvityksen, joka osin julkaistiin kirjana tietoyhteiskunnan toimintamallista, ja siinä yhteydessä suomalainen ammattiyhdistysliike katsottiin yhdeksi neljästä tärkeimmistä menestystekijästä suomalaiselle hyvinvoinnille ja työelämäkehitykselle. Nyt on pakko kysyä, kun tilanne on mahdollisesti aika dramaattinen Suomessa nyt tämän työsuhdeturvan heikentämisen, irtisanomisturvan heikentämisen kohdalla: miten te arvioitte isossa kehityskaassa ammattiyhdistysliikkeen ja työmarkkinajärjestöjen merkitystä nyt yhteiskunnan hyvinvoinnin rakentajana, että antaisitte sille paremman arvon?

16.07 Työministeri Jari Lindström (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En ole pääministeri mutta vastaan näistä työmarkkinakysymyksistä. On ihan totta, että tilanne on huolestuttava, ja hallitus ottaa tämän vakavasti. Niinpä hallituksen sisällä on keskusteltu viimeksi tänään muun muassa tästä irtisanomissuojasta ja niistä elementeistä, mihin me olemme valmiita tämän irtisanomissuojan kanssa, mitä siellä voidaan liikutella sisällä. [Antti Rinne: Kolmikanta!] — Olen kolmikantaa kunnioittanut sillä lailla, että olen ollut yhteydessä Jarkko Elorantaan ja Antti Palolaan ja käynyt heidän kanssaan tästä asiasta keskustelua. Kolmikantaisella valmistelulla on Suomessa tulevaisuutta, mutta pitää ymmärtää, että tilanne muuttuu, työelämä muuttuu. Pitää olla myös valmiutta olla itse tekemässä muutoksia rohkeasti.

16.08 Ville Niinistö vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä yritys vastuulaki on ehdottoman tärkeä paitsi siinä, että me ohjaamme maailmantaloutta kestäviin pelisääntöihin ihmisoikeuksien kannalta, myös siinä, että se suojelee ympäristöä. Monissa maissa näihin yritys vastuulakeihin on kirjattu ihmisoikeuksien lisäksi myös ympäristövastuu, ja nämä usein kehityspolitiikassa kulkevat aivan käsi kädessä. Eli usein paikallisten asukkaiden oikeus elinkeinoihin ja oikeus kehittää omaa asuinseutuaan liittyvät myös siihen, että heillä on mahdollisuus hallita omia luonnonvarojaan ja että ihmisten oikeuksia kehittää omaa elinympäristöään ei tulla kohtuuttomasti viemään sillä, että esimerkiksi luonnonvarojen hyödyntäminen on pelkästään ulkomaisten toimijoiden käsissä. Näin olen yritys vastuulaki liittyä vahvasti myös kestävä kehityksen tavoitteiden toteutumiseen ja ympäristövastuuseen. Miten, ministeri Tiilikainen, näette, oletteko te valmis edistämään sitä, että ympäristövastuukysymykset nostettaisiin tässä yritys vastuulain valmistelussa esille, ja oletteko te edistämässä tätä asiaa, että saataisiin sekä ihmisoikeuksia että ympäristövastuuta eteenpäin ja että suomalaiset yritykset, jotka panostavat näihin, pärjäävät kilpailussa?

16.09 Asunto-, energia- ja ympäristöministeri Kimmo Tiilikainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kysymys ja se suunta, mihin edustaja Niinistö tätä laajensi, on hyvä ja arvokas, ja olen käynyt hyviä ja rakentavia keskusteluja tämän Ykkösketjuun-kampanjan toimijoitten kanssa näistä yritys vastuulainsäädännön mahdollisuuksista. Siinä on todettu niitä mahdollisuuksia, mitä se sisältää, mutta myös niitä ongelmia, mitä tulee, jos lakiin lähdetään kirjoittamaan tämänkaltaisia asioita, kuten minkä kokoiset yritykset käytännössä pystyisivät tuon yritys vastuunsa osoittamaan. Eli tässä matkan varrella on varmasti monta monta ongelmallista yksityiskohtaa, mutta tuo suunta ja tavoite, että entistä tarkemmin pystyttäisiin varmistamaan se, että yritykset toimivat vastuullisesti ihmisoi-

Punkt i protokollet PR 91/2018 rd

keuksia, työntekijöitten oikeuksia ja ympäristöä kohtaan, on kannatettava, kuten pääministeri totesi.

16.10 Ville Tavio ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Perussuomalaisista suomalaiset yritykset kuitenkin kohtelevat työntekijöitä reilusti. Ne ovat reiluja ja ne huolehtivat ympäristöstä, ja niille on siis todella tärkeää koko suomalaisen yhteiskunnan hyvinvointi. Tämä on meidän havaintomme, kun puhumme jatkuvasti suomalaisten yrittäjien kanssa. Siksi haluankin ottaa tässä näkökulmassa esiin sen, että nyt kun tällä tavalla tässä SDP ja vihreät kovasti korostavat tätä yritysten vastuuta ihmisoikeuksista ja ympäristöstä ja niin edelleen, niin se käytännössä merkitsee hyvin usein lisää normeja ja lisää byrokratiaa, ja sitä me perussuomalaiset emme tahdo. [Välihuutoja vasemmalta] Nimittäin juuri sehän, että täällä ylliverotetaan yrityksiä ja täällä on liikaa byrokratiaa ja normeja, nimenomaan siirtää ne yritykset sinne ulkomaille, missä sitten taas ei ole reiluja pelisääntöjä, esimerkiksi Kiinaan, missä sitten taas saastutetaan ihan hirveästi. Ympäristöystävälliset yrityksethän ovat Suomessa. Suomalainen työ on ekoteko, joten voitteko te, ministeri, myös tässä vakuuttaa, että ei tule lisää normeja eikä byrokratiaa yrityksille? [Jukka Gustafsson: Ettekö luota moraaliin ja etiikkaan ollenkaan?]

16.11 Asunto-, energia- ja ympäristöministeri Kimmo Tiilikainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edelleenkin tämä taitaa kuulua ministeri Lintilän tontille, mutta tämä kysymys on sillä tavalla asiaa avaava, että tässä yritys vastuulla nimenomaan ne maat, jotka ovat tässä edenneet, lähtevät siitä, että tätä vastuuta, mitä se kansallinen lainsäädäntö säätelee siellä omassa maassa toimittaessa, vastaavan kaltaisia pelisääntöjä sovellettaisiin myös ulkomaille. Eli nimenomaan tässä tasoitetaan sitä kilpailueroa ja etua, että ei pystytä ympäristöä tai ihmisoikeuksia polkemalla saamaan epäreilusti liian hyvää asemaa siellä markkinoilla. Eli tämä on nimenomaan normeja ja pelikenttää tasoittavaa eikä kansalliseen lainsäädäntöön liikaa byrokratiaa tuovaa, kunhan vain huolehditaan siitä, että se pystytään oikealla tavalla todentamaan. Tämä byrokratianäkökulma on tärkeä, ja sen takia juuri on vaikeata sitä lainsäädäntöä kirjoittaa, [Puhemies koputtaa] mutta periaate on hyvä.

16.13 Hanna Sarkkinen vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Yritysvastuulaki olisi erittäin tervetullut. Maailmassa on valitettavasti edelleen yrityksiä, jotka eivät kunnioita ihmisoikeuksia tuotantoketjuissaan. Esimerkiksi lapsityövoimaa käytetään edelleen. Ihmiset työskentelevät turvattomissa ja vaarallisissa olosuhteissa esimerkiksi tekstiiliteollisuuden alalla. Ammattiyhdistystoimintaa estetään monissa maissa. Yritysten globaalit tuotantoketjut ovat erittäin pitkiä ja monimutkaisia, mutta suomalaisilla yrityksillä tulisi kuitenkin olla vastuu selvittää, ettei ihmisoikeuksia rikota tuotantoketjun missään vaiheessa, myöskään toisella puolella maapalloa. Vastuuttomat yritykset voivat tällä hetkellä saada kilpailuetua siitä, että ne polkevat ihmisoikeuksia, ja se kannustaa myös siirtämään tuotantoa huonoihin olosuhteisiin.

Arvoisa puhemies! Pääministeri vastasi siihen malliin, että pitää arvioida, voidaanko vapaaehtoisuuden pohjalta edetä. Mutta eikö sitova yritys vastuulaki olisi vastuullisten suomalaisten yritysten [Puhemies koputtaa] ja työntekijöiden etu?

Puhemies Paula Risikko: Ottaako pääministeri tämän? Pääministeri Sipilä, olkaa hyvä.

Punkt i protokollet PR 91/2018 rd

16.14 Pääministeri Juha Sipilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nyt puhutaan sellaisesta kokonaisuudesta, joka varmasti on seuraavan vaalikauden ja seuraavien hallitusneuvottelujen asioita. Tämän tyyppinen asia vaatii huolellisen valmistelun, ja me hyvin tiedämme, että eduskunnan syksyyn se ei missään tapauksessa enää ehtisikään. Mutta silloin kun puhutaan yritysvastuusta ja kaikkeen siihen liittyvistä asioista, niin kyllä niitä olen valmis edistämään. Mikä se tapa sitten on, se vaatii huolellisen valmistelun, niin kuin kaikki muutkin asiat.

16.14 Sari Essayah kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Vastuullisuus on varmasti jokaisen menestyvän yrityksen liiketoiminnan ytimessä. Varmasti halutaan ihan mainehaittojenkin välttämiseksi toimia yritysvastuun mukaisesti, kantaa vastuuta niin ympäristöstä kuin myöskin sosiaalista vastuuta.

Tällä hetkellä meillä esimerkiksi julkisissa hankinnoissa, hankintalaissa, on mahdollisuus ihan kategorisesti sulkea pois sellaiset yritykset, joitten tuotantoketjussa tai alihankintaketjussa on esimerkiksi vaikkapa törkeitä ihmisoikeusrikkomuksia tai vastaavaa, pakotyötä tai jotain sen kaltaista. Tällaisia yrityksiä ei tarvitse edes ottaa mukaan kilpailutus-toimintaan.

Olisinkin halunnut kysyä vastaavalta ministeriltä, tai kuka asian kokee omaksensa: millä tavalla pystytään varmistumaan, että pk-yritykset pystyvät kantamaan sitä yritysvastuuta — jota varmasti monet heistä haluavat kantaa, mutta heillä on huomattavasti huonommat mahdollisuudet selvittää omat alihankintaketjunsä ja myöskin päästä selville siitä, minkälaiset työolot esimerkiksi tietyssä tehtaassa on alihankintaketjun päässä? Olisin halunnut tästä [Puhemies koputtaa] ministerin näkemystä.

16.16 Työministeri Jari Lindström (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vastaan hankintalaista, ja siltä osin vastaan tähän. Uusi hankintalaki antaa mahdollisuudet siihen — jo vanhakin antoi siihen mahdollisuuden — että voidaan kilpailuttaa sillä lailla, että nämä sosiaaliset kriteerit tulee huomioitua. Nyt moni kunta, moni kaupunki, on ottanut tämän ihan omaan strategiaansa, ja minun mielestäni se on loistava suunta, koska meillä on julkisia hankintoja 30 miljardin euron edestä vuosittain — se ei ole lainkaan vähäpätöinen summa — ja siellä pystytään tekemään paljon asioita.

No, miten sitten semmoinen yksikkö, jossa sitä osaamista ei ole? Me olemme perustaneet tällaisen verkoston, keinoverkoston, jota semmoisetkin tahot, jotka eivät sitä kilpailuttamista välttämättä osaa tehdä, voivat käyttää ja hyödyntää ja sitä kautta sitten ottaa huomioon nämä sosiaaliset kriteerit, jotka ovat äärimmäisen tärkeitä, esimerkiksi pitkäaikais-työttömyyden hoidossa.

16.17 Antti Rinne sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Tavio, haluan teille todeta, että olen parikymmentä vuotta seurannut läheltä sitä, miten alipalkat, työsuojelun puute ja monella eri tavalla ihmisoikeuksien loukkaaminen ovat nimenomaan siirtäneet työtä työvoimavaltaisilta aloilta Suomesta ulos, joten teillä on aika väärä käsitys tästä.

Ihmisoikeudet eivät voi olla kaupan. Ihmisoikeuksien polkemisen salliminen Suomen rajojen ulkopuolella ei ole vain ihmisoikeuskysymys. Samalla heikennetään, niin kuin to-dettua, suomalaisen työn ja suomalaisten yritysten kilpailukykyä ja vaikutetaan vastuulli-

Punkt i protokollet PR 91/2018 rd

sesti toimivien asemaan markkinoilla. Vastuuttomuus ei, pääministeri Sipilä, saa olla kilpailuetu.

Arvoisa puhemies! Nyt tiedustelen pääministeriltä: onko teillä halukkuutta nostaa viennedistämismatkoillanne yritysvastuuasiat ja ihmisoikeudet ykkösketjuun niissä asioissa, joista puhutte vierailumaissa?

16.17 Pääministeri Juha Sipilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Periaatteet näissä yritysten ihmisoikeusvastuissa on sovittu YK:ssa, ja Suomi on niihin periaatteisiin sitoutunut. Yhteiskuntavastuusta ja ihmisoikeusvastuusta puhun aina, kun olen yritysten kanssa tekemisissä. Olen ensi viikolla Portugalissa ja Espanjassa viennedistämismatkalta, ja kuuluu vakiokuvioon, että kerron yrityksille näistä, se on ilman muuta selvä asia.

Frågan slutbehandlad.